

Kas un kā saliks puzli: jaunais saturs izglītībā

IK ILZE BRINKMANE

Laikraksts „Izglītība un Kultūra” sadarbībā ar izglītības uzņēmumu „Lielvārds” 10. februārī organizēja diskusiju „Ko, kas un kā mācīs skolēniem Latvijas skolās, sākot ar 2018./2019. mācību gadu?”

Citi pienākumi diskusijā liedza piedalīties Eiropas Sociālā fonda projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” vadītājam Velgai Kaksei un Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) valsts sekretāres vietniecei Izglītības departamenta direktorei Evijai Papulei, tādēļ uz daudziem būtiskiem jautājumiem netika saņemtas atbildes, taču uz daļu no tiem skaidrojumu sniedza mācību satura ieviešanas struktūrvienības vadītāja **Zane Oliņa**. Diskusijas dalībnieku pārdomas, viedokļi argumenti ļāva saskatīt kopainu, atklāt riskus, kas ir jāievēro arī amatpersonām, kas pieņems lēmumus par nākotnes izglītības filozofiju un sistēmu mūsu valstī.

Diskusijā piedalījās: Izglītības kvalitātes valsts dienesta (IKVD) vadītāja **Inita Juhņeviča**, Latvijas Pedagogu domes valdes priekšsēdētājs **Andrejs Mūrnieks**, Biznesa augstskolas „Tūriība” rektors **Aldis Baumanis**, Rīgas 49. pirmsskolas izglītības iestādes vadītāja **Vineta Jonīte**, Latvijas Izglītības vadītāju asociācijas pārstāvis Siguldas Valsts ģimnāzijas direktors **Rūdolfs Kalvāns**, Latvijas Pašvaldību savienības (LPS) vecākais padomnieks **Māris Pūķis**, LPS padomniece izglītības, bērnu, jaunatnes un ģimenes jautājumos **Ināra Dundure**, izglītības uzņēmuma „Lielvārds” valdes priekšsēdētājs **Aivars Gribusts**, biedrības „Vecāki par izglītību” pārstāve **Gundega Zemture**, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības (LIZDA) priekšsēdētāja **Inga Vanaga**, LIZDA eksperte izglītības jautājumos **Irina Avdejeva**, programmas „Iespējamā misija” direktors **Kārlis Andersons**.

Laikraksta „Izglītība un Kultūra” galvenā redaktore **Daiga Kļanska**: *Pēc kādiem kritērijiem ir izvērtēts pašreizējais mācību saturs?*

Z. O.: Projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” tapšanas procesā par to, kas pašreizējā saturā ir jāmaina, ir spriedušas konsultatīvās padomes Valsts izglītības satura centrā (VISC) un citās darba grupās. Pašreizējais saturs ir salīdzināts ar dažādām Eiropas Savienības (ES) pamatnostādņēm, 2006. gada dokumentu par mūžizglītības kompetencēm, ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas prasībām, kādas prasmes skolēniem ir jāiemācās, kā arī citu valstu pieredzi. Vēl viens aspekts – esam skatījušies, kas patlaban notiek Latvijas skolu klasēs kopš 2006. gada

Zane Oliņa.

reformām. Pētījumu tika veikts Latvijas Universitātes (LU) Starptozaru izglītības inovāciju centrs, analizējot, kā līdzšinējo saturu jeb standartā paredzētās satura caurviju dimensijas ir izdevies ieviest praksē, t. i., kādas ir augstākās domāšanas prasmes, sadarbības un kognitīvās prasmes, digitālās kompetences. Ir secināts, ka dominējošā skolotāju darba metode ir frontālais darbs un minētās prasmes lielā mērā netiek novērotas. Tādējādi projekta galvenais uzstādījums ir mācīšanas pieejas maiņa, bet konkrēto priekšmetu saturus vēl tiek vērtēti.

A. M.: *Kur ir iespējams iepazīties ar minētā pētījuma aprakstu projekta dokumentos?*

Z. O.: Valsts pētījumu programmas rezultātu apraksti top LU dažādu publikāciju veidā. Pašlaik VISC tiek veidots plašāks nepieciešamo satura izmaiņu pamatojums un skaidrojums. ES dokumenti ir plaši pieejami.

Andrejs Mūrnieks.

A. M.: *Jūs runājat par 2006. gada pamatizglītības standartu, bet 2008. gadā tapa jauns vidējās izglītības standarts, kura sastāvdaļa – mācību priekšmetu standarti – bija ļoti īsi (vidēji 2 lpp.) un vispārīgi aprakstīja sasniedzamo rezultātu, savukārt mācību programmas bija pārāk plašas. Skolotāji neizprata, ko īsti un cik daudz mācīt, jo nezināja, kas būs eksāmenos, tāpēc drošības labad mācīja visu iespējamo. Īsi formulēts standarts*

ir panācis pretēju efektu – tiek mācīts maksimāli daudz. Varbūt ir precīzāk jādefinē, kāds galarezultāts ir jāsasniedz?

Z. O.: Piekritu, ka notiek dažādas interpretācijas, ir daudz pelēko zonu, tādēļ skolotājs baidās. Domājot par programmu, ir paredzēts aprakstīt konkrētas darbības. Projekta īstenošanas laikā līdztekus satura izstrādei notiks diagnostikas darbu veidošana un eksāmenu projektu izstrāde, lai jaunais saturs un vērtēšana būtu saskaņoti. Tālāk tie tiks virzīti saskaņošanai un lēmumu pieņemšanai IZM. Projektam izvirzīto mērķu sasniegšanai būs vajadzīgs plašs atbalsts.

D. K.: *Kas notiks, ja tas netiks paveikts projekta laikā?*

Z. O.: Ir konkrētas lietas, ko darām, – izveidojam satura dokumentus, diagnostikas darbu un eksaminācijas satura projektus. Projekta autori piedāvā versijas, bet, tā kā tiek skarti ļoti daudzi spēlētāji, augstskolas ieskaitot, politiski lēmumi to ieviešanai tiks pieņemti VISC un IZM Izglītības departamenta līmenī. Tas ir atkarīgs arī no ministra lēmuma atbalstīt konkrētās izmaiņas u. tml.

“Ja nenovērtējam iepriekšējo un to nedokumentējam, tad riskējam nonākt situācijā, ka atkārtosim bijušo vai tiks radīts nederīgs produkts.

I. V.: *Vēlētos tomēr dzirdēt precīzējošu informāciju, kas no pašreizējā satura tiks saglabāts – nevar taču būt, ka pilnīgi viss ir noliekams malā un jaunais tiks radīts no nulles? Daudzās izglītības iestādēs jau strādā pēc kompetenču pieejas, vai ir analizēta labā prakse un to arī popularizē?*

Z. O.: Saturs netiek radīts no nulles. Runa ir par tā pārskatīšanu atbilstīgi tam, kā ir mainījusies sabiedrība un kā ir mainījušās prasmes, kādas katram no mums jau šodien ir, nerunājot par jauniešiem pēc skolas beigšanas, kādas būs nepieciešamas. Tas, ko projektā paveiks eksperti, konsultējoties ar skolām un skolotājiem, taču arī ar citiem jomu pārzinātājiem ārpus skolām, – pārskatīs, veidos ieteikumus un mācību programmu paraugus. Daudzi satura eksperti pieteicās strādāt projektā, jo viņiem ir šāda labā prakse. Eksperti veido uzdevumu piemērus. Veidojot pro-

fesionālās pilnveides programmas pedagogiem, balstāties uz šādiem piemēriem, filmējam stundu norisi. Kad būs projekta atspoguļošanai radīta interneta vietne, tad labie piemēri būs redzami arī uzskatāmi.

Ināra Dundure.

I. D.: Ja nenovērtējam iepriekšējo un to nedokumentējam, tad riskējam nonākt situācijā, ka atkārtosim bijušo vai tiks radīts nederīgs produkts. Uzsākot ar ES struktūrfondu līdzekļiem finansētu projektu, ir jāsāk ar sākotnējo novērtējumu. No jūsu stāstīta ir noprotams, ka ir pašvaldības un skolas, kas jau realizē kompetenču pieeju, un patlaban to vēl turpināt apzināt, bet faktiski tam jau bija jābūt pamatā, nevis jāveido jauns saturs, precīzi neizpēt, kas jau ir sasniegts.

Z. O.: Projekta sākotnējā novērtējumā tika iekļauts izvērtējums, kas bija veidots pirms trim gadiem, un tas bija pamats, kādēļ Ministru kabinetā projekta uzsākšanu apstiprināja. Labās prakses apzināšanai šoreiz nav pētniecisks mērķis, bet gan pieeju skaidrojoša, ilustrējoša funkcija.

I. D.: Esmu lasījusi pieminēto novērtējumu, bet tas atšķiras no jūsu teiktā diskusijas sākumā.

A. B.: *Pētīju VISC mājaslapā pieejamo un citu informāciju, jo vēlējos noskaidrot, kur izglītības sistēmā atklājas saturs. Tas ir mērķis vai līdzeklis? Vai izglītības sistēmas mērķis ir sniegt visu nepieciešamo, lai cilvēks var dzīvot pilnvērtīgu mūžu? Saturs mainās, bet visos laikos svarīga ir spēja domāt. Saturs ne vienmēr atspoguļo to, kas stundā tiek darīts, piemēram, gatavojot skolēnus fizikas olimpiādēm, liku viņiem spēlēt dambreti, lai disciplinētu domāšanu. Kamēr nav galvā izsvērti seši gājieni uz priekšu un atpakaļ, nedrīkst pieskarties spēles kauliņiem. Teorētiski saturs fizikas uzdevumu risināšanai nav vajadzīgs, bet tas ir nepieciešams domāšanai, lai*

“Latvijā ir nepieciešama ilgtspējīga profesionāla atbalsta sistēma skolotājiem, metodiskie dienesti pašvaldībās u. tml., jo valsts ģimnāzijas šo funkciju pilnībā neveiks. Tā ir milzīga problēma, bet atbilde tam ir jārod IZM.

vēlāk spētu analizēt dažādas situācijas, patstāvīgi pieņemt lēmumus. Vai saturs ir analizēts no šāda sociāli nozīmīga viedokļa, vai tas ir pietiekami labs līdzeklis, lai jaunais cilvēks spētu augt?

Z. O.: Satura izstrāde sākas ar to, ka definējam, kādu cilvēku vēlamies rezultātā, kādas ir vajadzīgas prasmes, to vidū domāšana par saturu. Ideja par caurvijām saturā ir tādēļ, lai nevis apgūtu fragmentētas, faktoloģiskas zināšanas, bet lai mācītos spriest par saturu, izmantojot zināšanas, kuras mācās. Domāšanas attīstība ir viena no fundamentālākajām vērtībām, kādēļ veidojam jaunos satura dokumentus. Lielākais izaicinājums – lai tieši caur satura dokumentiem iestrādātu tajos arī darbību. Galvenais no jauninājumiem – pieejas maiņa, tad klasē lielākā mērā notiks sadarbība, domāšanas maiņa. Ir jāpanāk, lai tas notiktu visu mācību priekšmetu stundās.

Māris Pūķis.

M. P.: *Vai jūs sākat ar hipotēzi par Latvijas tautsaimniecības struktūru pēc 10–20 gadiem, vai pamatā ir citās valstīs iestrādātās normas? T. i., vai sākotnēji ir filozofisks princips – un lēnām attīstāties, vai mērķis ir pragmatiskāks – cilvēku resursi šajā valstī?*

Kas un kā saliks puzli: jaunais saturs izglītībā

►Turpinājums no 7. lpp.

Z. O.: Satura izstrādē sākam ar sasniedzamo rezultātu formulēšanu 9. klasei, no tās – uz augšu un uz leju. Veidā, kā domājam par Latvijas tautsaimniecības attīstību un skolas uzdevumu, protams, ir jāatrod līdzsvars, lai cilvēks būtu laimīgi sevi atradis un viņam svarīga būtu arī valsts ilgtspējīga attīstība ierobežotu resursu apstākļos un saskarē ar globālajiem izaicinājumiem pasaulē. Būs jāvar konkurēt globālajā darba tirgū, tādēļ augstākās domāšanas prasmes ir ļoti būtiskas visiem bērniem.

M. P.: Ja sakāt – visiem bērniem, tad tā ir sava veida izlīdzināšana, kad visi saņem nepieciešamo minimumu un orientējas uz minimuma sasniegšanu. Tas ir konceptuāls jautājums: kāds ir izglītības mērķis – vai cenšamies sasniegt lielāku dažādību un atšķirības vai tās gribam nonivelēt un pēc iespējas nodrošināt līdztiesību?

R. K.: Likumā ir viens mērķis.

M. P.: Strādājot atbilstīgi likumdošanai, katrs sasniedz savus mērķus.

A. M.: Tas, kāds cilvēks ir vajadzīgs, ir definēts daudzos dokumentos, bet kur publiski ir pieejama informācija, kā tas ir definēts projekta dokumentos? Vai gatavojam cilvēkus Latvijai, tās tautsaimniecības un sabiedrības vajadzībām vai arī globālajam pasaules darbaspēka tirgum – par Latvijas nodokļu maksātāju naudu?

Z. O.: Ir pieejami Latvijas attīstības stratēģiskie dokumenti, tur arī ir definēti izglītības mērķi un uzdevumi.

A. M.: Vēlos dzirdēt par projekta koncepciju un mērķi.

Z. O.: Jauno pamatizglītības un vispārīgās vidējās izglītības standartu un pirmsskolas izglītības vadlīniju pirmais variants publiskai apspriešanai būs pieejams šā gada rudenī.

I. V.: Bet pilotprojekts sākas jau pēc divām nedēļām... Manuprāt, sabiedrībai būtu vairāk jāskaidro, kāds ir mērķis un rezultāts, kuru vēlamies sasniegt, jo līdzīgus jautājumus saņemam no LIZDA biedriem, vecākiem.

Z. O.: Neeksistē tāds pedagoģisks termins kā „kompetenču pieeja” tādā nozīmē, kā to šā projekta kontekstā lietojam Latvijā. Projektā tas ir ieviests no sabiedrības lēmuma un uzstādījuma, ka skolā ir svarīgi skolēnos attīstīt

21. gadsimta prasmes. Tas ir ES definētais pamatprasmju ietvars, no kā ir radies politiskais termins „kompetenču pieeja”, kas apzīmē mērķi panākt, lai mācību procesā skolēni attīstītu dzīvei 21. gadsimtā svarīgas zināšanas, prasmes un attieksmi. Projekta mērķis ir lielākā mērā integrēt nākotnes cilvēkam nepieciešamās prasmes mācību saturā. Skolai ir jāspēj iedot skolēnam prasmes reālai rīcībai mainīgos apstākļos. Mums ir dati, ka Latvijā mācīšanas pieejā nepietiekami pievērš uzmanību domāšanas attīstībai, sadarbības un metakognitīvajai prasmei, refleksijai par savu darbību, arī vērtībuzglītībai. Faktiski turpinām 2006. gadā iesāktu un pievēršam uzmanību tādai mācīšanas pieejai, kā mācām reālu prasmi, rīcības spēju. Fundamentāli tas ir par to, ko skolotājs praktiski dara klasē. Traucē pārāk sadrumstalotais mācību saturs dokumentu līmenī, ir daudz fragmentētu, faktoloģisku nesaistītu lietu mācību programmās, pēc kurām strādā skolotājs. Nemetam kūleni, bet ir jātiek tālāk par to, kur Latvija iet jau 20 gadus.

Rūdolfs Kalvāns.

R. K.: Par satura papildījumu viss būtu skaidrs. Pārstāvu vadītāju kopumu, un mums vairāk jautājumu būtu tieši E. Papulei. Pietrūkst skaidrības par politiski administratīvajiem rāmjiem: kāds īsti ir izglītības politikas veidotāju pasūtījums? Eksāmeni ir kodols, ap kuru Latvijā viss griežas, – uzņemšana pamatstudijās, reitingi, prestižs, sabiedrības priekšstats par direktoru, skolotājiem, novadiem utt. Ir radies priekšstats, ka ir sanākuši vairāki draugi un nolemj radīt uzņēmumu, pēc tam redzēs, kā veiksies. Izglītībā nedrīkstētu notikt tā, ka politiķi spriež – pamēģināsim tā, pēc britiņa – atkal citādi (vienu, divu līmeņu eksāmeni u. tml.).

I. V.: Pieejamā informācija liecina, ka pilotprojektā piedalās 100 skolu un valsts ģim-

Inga Vanaga.

nāzijas būs tās, kas nodrošinās metodisko atbalstu tālāk citiem. No 27 valsts ģimnāzījām iesaistījušās ir piecas, tiks apmācīti 6000 pedagogu, bet kopumā ir 27 000 skolotāju. Kā un kad to fiziski ir iespējams paveikt, kādi ir mērī instrumenti, lai konstatētu, kā iecerētais ir attaisnojies? Arī profesionālās izglītības iestādēs tiek mācīti vispārīglītojošie priekšmeti, bet šīs skolas nepiedalās pilotprojektā. Ir bērni ar īpašām vajadzībām, uzvedības traucējumiem. Ja mainām metodes, tad kā ir domāts par atbalsta mehānismu šiem bērniem un skolotājiem? Ja uzsveram, ka Eiropā un pasaulē varam konkurēt ar intelektu, tad seši gadi ir pārāk ilgs laiks, tāpēc būtu jāmobilizē arī ministrijas resursi un jāprasa lielāka atbildība. Pilotprojekts noslēdzas maijā, pēc tam sākas atvaļinājumu laiks, bet aprobēto projektu sāks ieviest ar 2018. gada 1. septembri. Pa kuru laiku notiks analīze?

Z. O.: Tā nav pakete, kuru no gaisa ielaidīsim skolās. Ieviešana būs nepārtraukta, turpināsies arī pēc projekta beigām, bet ir jāsāk ar mācīšanas pieejas maiņu. Aprobācija minētajās skolās notiks divus pilnus mācību gadus. Projekta laikā mācībās piedalīsies visu līmeņu izglītības iestāžu vadības komandas, profesionālo skolu vadību ieskaitot. Ar 2018. gada pavasari pirmsskolā un sākumskolā būs pieejamas mācību programmas, mācību materiālu komplekti attiecīgajiem vecumposmiem. Piekritu, ka Latvijā ir nepieciešama ilgtspējīga profesionāla atbalsta sistēma skolotājiem, metodiskie dienesti pašvaldībās u. tml., jo valsts ģimnāzijas šo funkciju pilnībā neveiks. Tā ir milzīga problēma, bet atbilde tam ir jārod IZM.

A. M.: Ja salīdzina ar iepriekšējām izglītības satura reformām 1998. gadā, kad standartā arī bija

caurviju tēmas, pamatbloki, tad jaunais ir jau izdiskutētais vērtību saraksts, kas nāk no tikumiskās audzināšanas vadlīnijām. Taču, lai vērtības tiktu pārmantotas, skolas mācību plānā ir nepieciešama vieta un laiks, kur tam notikt. Vai par to ir domāts? Domājot par skolotāju iesaistīšanu, iesaku izmantot skolotāju profesionālās asociācijas un biedrības, kuras diemžēl projektā nav pieaicinātas kā sadarbības partneri.

M. P.: Vai domājat atgūt arī kādu no pazaudētajām vērtībām, kas bija līdz 1990. gadam, piemēram, lielāka nozīme dabaszinātnēm?

Z. O.: Dabaszinātņu bloks būs spēcīgāks, jo domājam, kā saturiski iestrādāt un radīt interesi jau pirmsskolas vecumā, piemēram, par projektēšanu kā procesu, lai attīstītu inženiertehnisko domāšanu jau sākumskolā.

Aldis Baumanis.

A. B.: Kad strādāju skolā, saskāros ar gadījumiem, kad skolēni nezina reizrēķinu. Varbūt nav jāgudro nekas jauns, bet izmantojiet matemātiķa Jāņa Menča seniora pārbaudītās un par labu atzītās metodes, kad skolēns apgūst spēju skaitļot, par skaitļošanu nedomājot. Bērnu pazaudējam, ja mēģinām pārcelt nākamajā klasē bez spējas domāt līdzīgu par saturu, kuru lasa, bez spējas skaitļot.

Z. O.: Vai tad turēsim vienā klasē vairākus gadus?

A. B.: Protams. Ja skolēnu pārceļam uz līmeni, kad atraujas no sasniedzamā, ja ir pārrāvums, tad skolotāja darbība ir bezcerīga. Varbūt to var atrisināt, ja klasē ir arī skolotāja palīgs, bet reizrēķins skolēnam ir jāzina. Ir panākts lēciens angļu valodas zināšanās, IT apgūvē, bet jo-projām skolu absolventi pārsvarā uzskata, ka katrai problēmai ir tikai viens atrisinājums, un viņi nespēj analizēt. Pedagoģiski smags jautājums – kā sagatavot nākotnes telpai, kurā neizbēgami būs konkurence.

“Ja sākumskolā neiemācīsies lasīt tā, lai izprastu izlasīto, tad nevarēs sagaidīt rezultātus ne matemātikā, ne citos mācību priekšmetos.

I. D.: Arvien vairāk ir bērnu, kuri nespēj sekot klasē notiekošajam. Ja sākumskolā neiemācīsies lasīt tā, lai izprastu izlasīto, tad nevarēs sagaidīt rezultātus ne matemātikā, ne citos mācību priekšmetos. Matemātikā ir jāapgūst elementārais – saskaitīt, atņemt, reizrēķins. Ir vairāk jārunā par pašu pamatu. Jābūt pamatzināšanām un prasmēm, lai varētu būt visu pārējo.

Z. O.: Lasīt ar izpratni ir fundamentāla vērtība, kuru neviens neapstrīd. Protams, nevar runāt tikai par saturu, bet saistībā ar to, ko un kā mācīt, lai rezultāts būtu prasme. Latvijā ir problēma, ka skatāmies atsevišķi – ko un kā mācīt. Satura dokumentos svarīgi ir iestrādāt šo veidu – kā. Saturs, pirmkārt, ir par sasniedzamo rezultātu, nevis tēmu uzskaitījums.

A. B.: Ir jāuzmanās, ja starp saturu un sasniedzamo rezultātu ieliekam vienlīdzības zīmi. Kad liku fizikas stundā spēlēt dambreti, lai sagatavotos fizikas olimpiādei, saturs no rezultāta kardināli atšķiras.

Vineta Jonite.

V. J.: Tagad palūkosimies uz runāto no cita skatpunkta! Vadu lielu bērnu dārzu Rīgas centrā. Man ir 35 gadus ilga darba pieredze pirmsskolā, ar lielu interesi gaidu jaunu programmu, kas būs labāka par sešām iepriekšējām. Kompetenču pieeju realizējam jau kopš 2008. gada. Galvenais jautājums, kuru uzdoņ arī vecāki, – kas notiks ar sešgadīgajiem?

Turpinājums 9. lpp. ►

► Turpinājums no 8. lpp.

Mūsu pirm skolā neilgā laikā ir nomainījušās astoņas skolotājas, jo ir pārgājušas uz darbu ar labāku atalgojumu. Vēl viens no argumentiem – skolotājas, nezinot, kas ir sagaidāms, nevēlas pirm skolā strādāt ar tādām metodēm kā skolā. Stāvoklis pirm skolās ir kritisks. Esmu profesionāle un bērnu darbu vēstures eksperte un apgalvoju, ka bērniem līdz sešu gadu vecumam ir jāspēj lējas, jāapgūst rotaļa, zēnu un meiteņu loma. Cilvēkam, kurš māca bērnam lasīt, ar viņu kopā ir arī jālasa, tādēļ sešgadniekiem būtu jāatrodas skolā. Nevienam līdz šim nav pateicis, kā plānot darbu, kad notiks mana un skolotāju mācīšana jaunajā kompetenču pieejā. Izstāstiet, lūdzu, ko jau zina ministrija, ko zina politiķi!

I. V.: Pēdējie lēmumi – vecāki izvēlas, vai 1. klasi viņu bērni uzsāks sešu vai septiņu gadu vecumā, bet vides, kur tas varētu notikt, tiešām ir ļoti atšķirīgas.

M. P.: Jo ātrāk tiksīm valā no normatīvās pieejas valsts pārvaldē, ieskaitot izglītības sistēmu, jo minimizēsies tiesību normu daudzums, garums un saturs, jo elastīgāk varēsīm pieņemt lēmumus. Patlaban būvējam normatīvo sistēmu vidējam skolēnam, kad katrs var atrasties dažādos apstākļos, var prast rēķināt vai neprast. Ja neļaujam skolotājam rīkoties patstāvīgi, tad izveidojas, kas izveidojas, – zems līmenis.

Z. O.: Nav plāna vai ideju ierobežot skolotāju autonomiju.

Irina Avdejeva.

I. A.: LIZDA veica pētījumu un secināja, ka vairākums pedagogu izjūt spiedienu un profesionālās brīvības apdraudējumu. Normatīvie akti, no vienas puses, neierobežo profesionālo brīvību, tad kāpēc pedagogiem rodas šādas izjūtas? Obligātā izglītība Latvijā ir jau ar piecu gadu vecumu! Tad nosaucam to par 1. klasi, kas atrodas pirmsskolas izglītības iestādē, un sešgadnieki būtu 2. klasē, bet atbilstīgā vidē. Pirms pieņemam lēmumus, visi kopā rūpējamies par to, lai bērniem būtu atbilstīga vide, mācību metodes un mācību līdzekļi, bet nevis pieņemam lēmumu un izliekamies, ka mums viss ir kārtībā. Izjūtam, ka visām iesaistītajām pusēm ir nepieciešama konstruktīva un kvalitatīva savstarpējā sadarbība, tas liecina,

ka arī pieaugušajiem ir jāmacās sadarboties, sarunāties un sadzirdēt. Projektā tiek plānots, ka tajās izglītības iestādēs, kuras nav iesaistītas projekta aprobācijā, tiks izglītoti divi pedagogi, bet vai tiešām viņi spēs jauno pieeju mācīt visai pārējai komandai? Tādēļ noteikti IZM un pašvaldībām ir jāparedz pārējo pedagogu izglītošana un metodiskā atbalsta sniegšana.

A. M.: Kas viens ir sistēmiskā pieeja – uz kuriem ejam –, kur joprojām ir daudz neskaidrību. Kāpēc vēl nav koncepcijas, kad jau tiek radīts saturs? Otrs – ko un kā mācīt, ko no satura izmest un ko nedrīkstētu izmest. Bažas pastāv, jo nezinām, pēc kādiem kritērijiem ir izvēlēti eksperti, satura izvēles procesā netiek iesaistītas pedagogu profesionālās organizācijas.

Kārlis Andersons.

K. A.: Skolotājam nav laika palīdzēt tiem skolēniem, kam tas ir nepieciešams, ja ir apjomīgs saturs, kas jāapgūst, tāpēc pazaudējam bērņus. Viņu atstāšana uz otru gadu nav risinājums.

I. D.: Tas ir jautājums: cik bērniem ir jābūt vienā klasē? Visu laiku tiek apgalvots, ka liels – tas ir ļoti labi, bet nerunā, kā organizēt darbu, lai katrs iemācītos lasīt un rēķināt.

“ Ir radies priekšstats, ka ir sanākuši vairāki draugi un nolemj radīt uzņēmumu, pēc tam redzēs, kā veiksies. Izglītībā nedrīkstētu notikt tā, ka politiķi spriež – pamēģināsim tā, pēc brītiņa – atkal citādi (viena, divu līmeņu eksāmeni u. tml.).

A. B.: Tiek runāts par mazo skolu saglabāšanu, bet vai risina jautājumus, kā pareizi veidot saturu un metodiku, vai ir sagatavoti skolotāji, lai strādātu apvienotajās klasēs? Šķiet, par to runāju jau apmēram 20 gadus. Somijā sākumskolā ir izlīdzināmās klases, kur bērniem ļauj ilgāk atrasties vienā klasē, un, kad viņš programmu ir apguvis, nonāk, piemēram, 5. klasē, kad tiešām spēj mācīties

atbilstīgā līmenī. Ja pārceļam nesagatavotu, tas ir tas pats, kas likt mācīties ķīniešu hieroglifus.

K. A.: Mums vajag iedot skolotājiem visus rīkus, lai var šos bērņus sagatavot un viņi spētu augt.

I. J.: Atslēgas persona kompetenču pieejā ir skolotājs. Saturs ieviešana būs atkarīga no tā, cik daudz būsīm atbalstījuši mūsu pedagogus projekta laikā, vai būsīm radījuši sistēmu, lai arī pēc tam būtu nodrošināts nepārtraukts atbalsts, lai viņi vispirms varētu attīstīt savas kompetences un prasmes. Pedagoģis bērnam varēs iedot tikai tās kompetences, kas ir viņam pašam. No izglītības kvalitātes viedokļa domājām, ka projekta un satura rezultāts nav tikai skolēnu mācību rezultāti un mērījumi nedrīkst būt tikai eksāmenu rezultāti. IKVD, veicot izglītības iestāžu akreditāciju, vērtē skolas darbu septiņās pamatjomās. Viena no būtiskākajām ir mācīšanas un mācīšanās process, kas tiešā veidā ir saistīts ar izglītības satura īstenošanu. Rezultāti liecina, ka šīs jomas kritērijos, kas izvērtē gan skolotāju darbu, gan skolēnu ieguldījumu, ir jāveic daudz uzlabojumu. Eksperti secina, ka skolotājiem pietrūkst mācību metožu daudzveidības – individuāla pieeja, diferencēta darba metode, darbs ar digitālajiem mācību līdzekļiem u. tml. Skolēniem trūkst motivācijas, bet tā rodas, ja ir interesanta stunda. Projekta rezultātā redzēsim, vai ir uzlabojumi šajās jomās, vai to izjūt katrs bērns, katrs skolotājs katrā izglītības iestādē.

D. K.: Ja nianses un vājās vietas ir redzamas, vai par to dodat ziņu VISC?

Inita Juhņeviča.

I. J.: Ziņojumi par akreditācijas rezultātiem ir publiskoti mūsu mājaslapā, iesniedzam arī IZM. Velos uzsvērt – tā ir ilūzija, ja iedomājamies, ka projekts nav saistīts ar izglītības politiku. Projekts ir veids, kā varam īstenot virzienus, kas ir būtiski mūsu izglītības politikā.

I. D.: Par mazajām skolām ir jādodom atsevišķi – kā nodrošināt, lai būtu skolotāji, kas var strādāt ar atbilstīgām metodēm un saturu, bet nevajag cerēt, ka būs lētāk un papildu nauda radīsies, tikai slēdzot skolas.

A. M.: Ja projekts palīdzēs uzlabot skolotāju darba kvalitāti un daudzveidību, tas ir lieliski, bet tomēr paliek daudz neskaidrību, piemēram, par skolotāja profesijas standartu – solija, ka kompetenču projektu arī to pabeigs. Trūkst diskusijas par koncepciju.

Gundega Zemtore.

G. Z.: Vēlētos uzticēties speciālistiem, kas ir izraudzīti, un ticēt, ka satura ziņā viss būs kārtībā. Saprotu, ka uzsvars ir uz matemātiku un dabaszinātņu mācību priekšmetiem, bet nevēlētos, ka tiktu pazaudēta arī kultūras un mākslas sadaļa. Būtisks ir jautājums par resursiem, lai skolotājs to visu varētu paveikt. Tāpat paliek daudz jautājumu par vidi, reformu, sešgadniekiem. Vecāki nav pret reformām, bet vēlas skaidrību, kā un kas tiks ieviests. Lielās skolas ir pārpildītas, un vide tur ir stresaina. Vai ir resursi, lai piemērotu vidi sešgadniekiem skolā, ja viņi neatradīsies pirmsskolu telpās?

V. J.: Piekritu, ka vajag politiski pateikt, kur atradīsies sešgadnieki, un tad arī mēs zināsim, kā tam gatavoties.

Aivars Gribusts.

A. G.: Bija gara un interesanta diskusija, bet diemžēl neizdevās koncentrēties uz specifiskiem jautājumiem. Ar savu 40 gadu pieredzi izglītībā esmu novērojis, ka vairāk vispārīgām jautājumiem, nevis personalizējam. Precīzi tika pateikts, ka daudzas no lietām jau realizējam. Ja vēlamies panākt pārmaiņas, tad visdrīzāk ir jānojauc barjeras, kas tās traucē īstenot katrā konkrētajā vietā. Politiskā sistēma, kura ciklā ir daudzkārt isāka nekā iespējamās pārmaiņas izglītībā, ir pierādījusi, ka ir mazspējīga, vienā alga, kura partija to vada. Izglītības politikas īstenošana ir salaista pilnīgā „dēlī”. Varam meklēt atsevišķas vainīgās personas, bet uzskatu, ka tā ir sistēmiska problēma, kurā risinājums ir spēcīnāt katru mazo komūnu. Arī katrā no diskusijas dalībniekiem nav īstas atbildes, kāpēc pārmaiņas ir vajadzīgas. Mana pārlicība – zināšanu apjoms ir jāsamazina, jāpalielina prasmju un rakstura veidošana. Tam ir nepieciešams laiks, tāpēc izglītība vairāk ir jāuztver kā process, nevis galarezultāts. Tādējādi nevajadzētu sevi

“ Patlaban būvējam normatīvo sistēmu vidējam skolēnam, kad katrs var atrasties dažādos apstākļos, var prast rēķināt vai neprast. Ja neļaujam skolotājam rīkoties patstāvīgi, tad izveidojas, kas izveidojas, – zems līmenis.

maldināt, ka no kāda projekta var iznākt kaut kas ļoti ilglaicīgs. Tas ir process, kurā atbalstām nemitīgas pārmaiņas ikvienā skolā, ikvienā klasē. Brīnumnūjiņa neslēpjas projektā, bet skolotājos. Tā ir vienība, kas ir jāstiprina.

M. P.: Ilgu laiku tiek uzskatīts, ka IZM pilda savas funkcijas un pašvaldību uzdevums ir uzturēt ēkas, nodrošināt tajās siltumu u. tml. Pēdējos gados esam mainījuši savu pieeju, jo saprotam: ja pašvaldības nerūpēsies par uzņēmējdarbību, tad neviens cits to neatrisinās. Uzņēmēji ir nekvalitatīvi un maz ko prot, par sasniegumu uzskata prasmi darbiniekiem maksāt mazas algas, tādēļ ir jāmaina uzņēmējdarbības struktūra, jo vidējais risinājums nepastāv. Ir nepieciešamas kvalitatīvas pārmaiņas, un risinājums ir cilvēkos – uzņēmējos un darbaspēkā. Ir nepieciešams mainīt izglītības saturu. Lai gan izvēlētie eksperti ir zinātnieki, pedagogi, uzņēmēji, nevis pašvaldību politiķi, vēlamies iesaistīties. Pirmkārt, skolēnam nav skaidras motivācijas, kāpēc būtu labi jāmacās. Saturā ir jārada izmaiņas, kas šo motivāciju radītu. Otrkārt, no diplomu pirkšanas un pārdošanas ir jāpāriet uz mācīšanu, jāievieš eksāmeni, kuros pārbauda iegūto zināšanu līmeni, lai studētu augstskolā. Ja izglītībā ir kompetenču pieeja, tad automātiski tas nozīmē lielāku dažādību – viens var mācīties ilgāk, kamēr sasniedz attiecīgo līmeni un to izpilda. Tas zināmā mērā nozīmē sociālo diskomfortu, taču ir jācenšas nevis uz izlīdzināšanu, bet uz talantu un cilvēku īpašo spēju attīstību. Ja kāds novirzās no vidējā standarta, tad ir, piemēram, panākumi mūzikā – pasaulē mūsu māksliniekus pazīst. Ja novirzīsīties no standarta arī citās jomās, tad panākumi būs. Ir jāļauj attīstīties dažādu spēju cilvēkiem, nevis orientēties uz zemāko līmeni, kur visus varam izvilkēt. To var sekmēt proporciju izmaiņas programmās, kas tiek saskaņotas ar eksāmeņiem u. tml.

I. V.: Manā redzējumā IZM vēlas salikt pa galdu izmērtu puzzle, kas saucas „kompetencēs balstīta mācību satura ieviešana”, bet ministrija nav cilvēka, kas var mēdzēt salikšanu. Esam ar mieru palīdzēt to salikt, taču netiekam aicināti. ■